

I. Bölcséleti folyóiratok.

«Annales de philosophie chrétienne». 24.60 márka.

«Archiv für Geschichte der Philosophie», in Gemeinschaft mit H. Diels, W. Dilthey, B. Erdmann u. E. Zeller. Herausg. v. L. Stein, Berlin. G. Reimer. 1 kötet 12 márka.

«Blätter, neue spiritualistische», v. Cyriax, Noesler, negyedévenként 2 m.

«Bölcséleti folyóirat». Szerkesztik és kiadják dr. Kiss István és dr. Palmer Mátyás, Temesvár. Évenként 5 frt. Egy füzet 1 frt 50 kr.

«Jahrbuch für Philosophie und spekulative Theologie». Herausg. v. Prof. Ernst Commer. Paderborn u. Münster, Ferd. Schönigh. Pro Bd (4 vierteljähr. Hefte, à 8 Bogen) 12 m.

«La critique philosophique, publ. s. l.-dir. de Renouvier». 20.80 m.

«La nuova scienza». Rivista dell' Istruzione Superiore dall' avv. Prof. E. Caporali.

«La filosofia delle scuole italiane». Rivista bimestrale, dir. da T. Mamiani, Roma. Salviucci.

«Magyar Philosophiai Szemle». Szerkeszti dr. Bokor József, a budapesti tudomány egyetem magántanára. Budapest, a szerző kiadása, IV. k., kecskeméti utca 6. sz. — Évenként 5 frt.

«Mind». A quarterly review of psychology and philosophy. — Williams and Norgate. London.

«Philosophie positive». 24.60 m.

«Philosophical Magazine and Journal of Science». 40 m.

«Philosophical Transaction of the Royal Society of London».

«Philosophki vjesznik», szerkeszti Kozloff tanár Kiewben.

«Philosophische Monatshefte». Unter Mitwirkung von Dr. Fr. Ascherson, redigirt u. herausg. v. Prof. Dr. Paul Natorp. Heidelberg. Georg Weiss. Egy kötet 12.00 m.

«Philosophisches Jahrbuch». Auf Veranlassung u. mit Unterstützung der Görres-Gesellschaft. Herausg. v. Dr. Const. Gutberlet u. Dr. Jos. Pohle. Commissions-Verlag der Fuldaer Actien-Druckerei. Fulda. 8°. 9.00 m.

«Psychische Studien». Herausg. u. red. v. A. Aksakow. Leipzig. Oswald, Mutze. Félévenként 5.00 m.

«Rivista di filosof. scientifica». Fratelli Dumolard. Torino e Milano. Dir. da Enrico Morelli e red. d. Tonzi.

«Revue philosophique de la France et d l'Etranger. Dir. par Th. Ribot. Paris. Felix Alcan.

«Rivista italiana di filosofia». Dir. dal comm. L. Ferri. Roma. Tip. della R. Accademia dei Lincei.

«Sphinx», Monatsschr. f. die geschichtliche u. experimaitale Begründung der übersinnlichen Weltanschauung auf monistischer Grundlage; herausgeg. v. Hübbe-Schleiden. Évenkint 12 füzet. Lipese Grieben's Verlag (L. Fernau) negyedévenkint 2.50 m.

«Studien, philosophische». Herausg. v. W. Wundt. 8°. Leipzig. Wilhelm Engelmann. Egy füzet 4.00 m.

«The Journal of speculative Psychology». Ed. by Harris. New-York.

«The Platonist». Osceola, Missouri.

«The American Journal of Psychology» Ed. by G. Stanley Hall.

«Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie». Unter Mitwirkung v. Heinze u. W. Wundt. Herausg. v. R. Avenarius, Leipzig, Fues Verlag (R. Reisland). 12.00 m.

«Vjera i Razum», kiadja Ambrozin érsek Charkowban.

«Zeitschrift für Völkerpsychologie u. Sprachwissenschaft». Herausg. v. M. Lazarus u. H. Steinthal. Leipzig. Wilhelm Friedrich. Hofbuch. Egy kötet 12.00 m.

«Zeitschrift für Philosophie u. philosophische Kritik». Im Verein mit mehreren Gelehrten gegründet v. Dr. J. H. Fichte und Dr. H. Ulrici, redigirt von Dr. Aug. Krohn u. Dr. Rich. Falckenberg. Neue Folge. Halle-Saale. Pfeffer (R. Stricker). Egy kötet 6.00 m.

«Zeitschrift für exacte Philosophie im Sinne des neueren philosophischen Realismus». Gegründet von Th. Allihn u. Ziller. Herausg. von O. Flügel. Langensalza, Hermann Beyer und Söhne. Egy füzet 2 márka.

E folyóiratok a böleselet minden ágából hoztak értekezéseket s alig van a böleseletnek kérdése, melyet egyik vagy másik közlöny meg ne beszélt volna. — Különösen sokat foglalkoznak az érzetek, képzetek, szemléletek, az emlékezet stb. physiologiai föltételeivel, a szabadság s a determinismus taglalásával, az agy működésével, az összehasonlító psychológiával, a gyermek és állat psychologiai kifejlődésével, az öntudattal, a kísérleti lélektannal. Rendkívüli érdeklődéssel tárgyalják a psycho-physikai kutatásokat, a physiologiai lélektan, a Weber-féle törvényt, Wundt-nak a kísérleti lélektanra vonatkozó

tételeit, buvárlatait és lipcei laboratoriumának eredményeit; az alvás és álom, a sonambulismus és kiválóan a hypnotismus, a suggestio, hysteria szintén bő megbeszélés tárgyát képezte. Alig van folyóirat, mely a hypnotismus jelenségeit nem fejtegette volna. — Édekes dolgozatok láttak napvilágot az orvostani psychologia köréből is. Nagy gonddal ölelik fel az ismeret elméletét, az észrehevés, a gondoskodás s a tapasztalás mechanismusát, a külvilág, az anyag s erő kérdését, a hypothesis a tapasztalati tudományok körében. Ez irányu dolgozatok többé-kevésbbé Kant, Bain, Spéncer, Wundt könyveiből indulnak ki s azokat méltatják, bírálják. Wundt, Spéncer és Comte tanainak kapcsán élénk, mozgalmas megbeszélés tárgyává teszik a tudományok felosztását és a philosophiának a többi tudományokhoz való viszonyát. A pessimismussal s az emberi boldogság kérdésével, az utilitarismussal, a positiv erkölestannal szintén igen sok dolgozat foglalkozik és tárgyalásaik központját Wundt, Spéncer foglalják el legtöbbszörre. Spéncerneк nevelési elvei, Herbart psychológiája és paedagogiája, Lipps psychologiai fejtegetései, továbbá Pláto, Aristoteles, Epikur, Protágoras, Spinoza, Rosmini, Hume, Kant, Hegel, Du Bois-Reymond sok oldalról élénk megbeszélés alá vétettek. Feltűnő sok dolgozat foglalkozik Aquinói sz. Tamással s a scholasticismussal, mi abból érthető, mert a kath. egyház mostani feje egyik encyclikájában különösen felhívta a világ figyelmét a scholasticismus újra leendő pártolására; Giordano Bruno Rómában felállítandó emlékszóbor ügye napirendre hozta e philosophus böleseleti tanainak méltatását is. Sokat foglalkoznak a vallás és a tudomány viszonyával is különösen Angliában, hol több oldalú vizsgálat alá vétetett az «agnosticismus», vagyis azon, Angolországban a hivist illetőleg elterjedt böleseleti irány, melyet az ellenfelek az atheismus egyik fájának neveznek és mely tulajdonképen nem más, mint annak kijelentése, hogy a hives tárgyai a tudás köréből kizárva és a vallás tárgyait a tudás fel nem ölelheti, mert a tudás csak kis térre szorítkozhatik és e világot meghaladó, e világon kívül eső dolgokról, kérdésekről mit sem tudhatunk. Az agnostikus, a milyennek mondta magát Charles Darwin is, a lét végső alapjairól, okairól mit sem állít s azokról nem is akar semmit sem tudni. — Itt is, valamint általán az összes philosophiai dolgozatokban folytonos utalás, hivatkozás történik Herbert Spéncerre, ki úgy látszik napjaink böleseleti íróinak gondolkozásában elmellőzhetetlen elemet képez. Pro és contra majdnem minden kérdésben foglalkoznak vele.

Spencer rendszere az, mely mintegy megállani látszik a mai bölcselek agyveléjében s gondolataik nagy tömege e körül, mintegy mozdulatlan aczél-ár körül, forognak, lebegnek. — Az angol folyóiratok kedvencz tárgyát képezi az idő és tér kérdése is. A francia folyóiratokban több dolgozat a mai metaphysikai írókkal s a sociológiával foglalkozik, az olaszok pedig Rosmini, Kant, Wundt, Comte s Spencer tanainak fejtegetésén kívül paedagogiai, logikai, ontologiai, sociologiai s biologiai kérdéseket vesznek föl tárgyalásra. Különösen méltatják Herbart paedagogiáját; vizsgálat alá veszik a gaztevők koponya és agy szerkezetét, a hypnotismus viszonyát a büntetőjogi beszámíthatósághoz. Fejtegetik a zenei összhang felfogását, Kant. «Ding an sich»-jét, önmiségét, melyet «Cosa in sè»-nek mondanak.

A folyóiratokról szólván meg kell említenünk három philosophiai társaságot, mely időszakonként közzé szokta tenni a társaság kebelében felolvasott értekezéseket is és általán a társaság munkálkodásainak eredményét. E társaság egyike Párisban székel és neve «Société de psychologie physiologique», ugyancsak itt működik a Comte-féle positivismus szellemében élő s a positivismus elveit terjesztő positiv társaság; a 3-dik Berlinben székel s kiadványait e cím alatt teszi közzé: «Philosophische Vorträge», herausg. v. der philos. Gesellschaft zu Berlin. In Serien zu 6 Hftn. Pfeffer, Halle, à Serie 5.40 m.

A folyóiratok ezen áttekintése után sietünk megjegyezni azon reánk magyarokra nézve örvendetes jelenséget, mert később úgyis több szomorú körülményt kell constatálnunk, — hogy t. i. Magyarországhban két folyóirat szolgálja a philosophia ügyét, míg Ausztriában ilyenmő szakközlönyt nem ismerünk.

Ezen folyóiratokon kívül az egyes szépirodalmi és tudományos szemlék, különösen a külföldön nagy figyelembe részesítik a bölcseletnek a cseleti törekvéseket «Revue des deux mondes», melyben Janet-tól jelentek meg nemesak szakszerű, de közérdekkel is bíró philosophiai czikkek; «Blätter für literarische Unterhaltung» (Brockhaus). Negyedévenként 7.50 m.; «Litterar. Centralblatt für Deutschland». Negyedévenként 7.51 m.; «Nord u. Süd», Monatschrift v. Lindau (Schottländer). Negyedévenként 6 m.; «Unsere Zeit». Deutsche Revue der Gegenwart. Herausg. v. Friedrich Bienemann. Leipzig, Brockhaus. Havonként egy füzet. Egész évre 12 m. E folyóiratban főleg Achelistől a kritikai positivismus álláspontjából jelentek meg dolgozatok. «Deutsche Rundschau» v. Rodenberg, Berlin. «Das neue Jahrhundert» v. Eichhorn (Baumert).

Évenként 4 füzet; 4.50 m. «Journal des savants», 44 m. «Moniteur scientifique», 24.60 m. «Nature. Revue des sciences. Revue des questions scientifiques, 25.35 m. «Revue scientifique de la France et de l'étranger, 30 m. «Seances et travaux de l'Académie des sciences morales et politiques», 24.60 m. «Quarterly Journal of Science and Arts», 26.70 m. «Antologia (Nuova) di scienze, lettere ed arti», 49.25 m. «Katholikus Szemle», Budapest, Szt.-István társulat. «Revue de l'enseignement secondaire», 16 m. «Revue internationale de l'enseignement», 29.60. «Educational Times», 9.70 m. «Journal of Education», 6 m. «Humboldt;» «Bibliothèque scientifique internationale», a lipcei «Universal-Bibliothek», a «Collection Spemann». Deutsche Hand- und Haus-Bibliothek. «Sammlung gemeinverständlicher Vorträge», herausgegeben von R. Virchow u. F. v. Holtzendorf. (Neue Folge Hamburg, J. F. Richter. Subscriptionspreis à Heft 50 Pf.) «Dublin Review ;» «Civiltà catholica.» Birálatokat philosophiai munkálatokról gyakran találunk az Academy, a N. phil. Rundschau, a Jahresber. über d. Fortschr. d. class. Alterthumwiss., a Krit. Vierteljahrschr. f. Gesetzgebung u. Rechtswiss., a Theol. Litbl., a Götting, gel. Anzeiger, a Literar. Rundschau, a Zeit. für kath. Theol., a Liter. Händweiser, a Stimmen aus Maria Laach, Theol. Quartalschrift, Protest. Kirchengztg, Kath. Zeitschr. für kath. Wissensch. u. kirchl. Leben, a Gää, a Natur u. Leben», herausg. v. Dr. Herm. J. Klein; a «Berliner phil. Wochenschr.», a «National-Ztg», a müncheni «Allgemeine Zeit.» czimű folyóiratok- és lapokban, és kiemelendőnek tartjuk, hogy a külföldi szépirodalmi s tudományos folyóiratok általán el nem hanyagolják a philosophiát és a jelesebb böleseleti termékeket kellően méltányolják, ismertetik.

«Az erdélyi muzeum-egylet böleselet-, nyelv- és történelem-tudományi szakosztályának kiadványai.» (Szerkeszti a szakosztály választmányával egyetértve Hegedüs István titkár; Kolozsvár, 8°; évenként 2 frt; kapható Demjén L., továbbá Stein J. könyvkereskedésében) szintén többször hoznak böleseleti dolgozatokat. Így az 1889. év elején kiadott I. füzetben Szász Béla bírálja «A philosophia mint bűntárs» czim alatt (9-43 l.) Öreg J. debreczeni tanárnak «Erköleltség szabad akarat nélkül» czimű munkáját.

(Folytatása következik.)

Dr. Buday József.